

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 1

21 Ocak 2015 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.38

BAŞKAN: Mahmut KAÇAR (Şanlıurfa)

BAŞKAN VEKİLİ: Mehmet ERDOĞAN (Adıyaman)

SÖZCÜ: Önder MATLI (Bursa)

KÂTİP: Mehmet S. HAMZAOĞULLARI (Diyarbakır)

----- 0 -----

BAŞKAN - Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında gelen çok değerli bürokrat arkadaşlar; hepinizin malumu olduğu üzere Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonumuz, 13 Ocak 2015 tarihinde yapmış olduğu ilk toplantıda Başkanlık Divanının seçimini yaptı, ardından 15 Ocak 2015 tarihinde yaptığı toplantıdaysa Komisyonun çalışma programını belirledi ve bugün itibarıyla da, 21 Ocak 2015 tarihi itibarıyla da bu konularla ilgili, mevsimlik gezici tarım işçilerinin çalışma ve sosyal haklarının iyileştirilmesi noktasında kurulan Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kurulunun faaliyetlerini, bu anlamda yapılan tespitleri ve önerileri dinlemek üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde kurulan bu birimin yetkilisi, Müsteşar Yardımcısı Sayın Selim Bağlı'nın sunumunu dinleyecek.

Sayın Bağlı, sözü size vermeden önce süreyle ilgili şunu ifade edeyim: Bugünkü gündemimiz tamamen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde yapılan bu çalışmalar hakkında Komisyonumuzun enine boyuna sizin tarafınızdan bilgilendirilmesi ve daha sonra da milletvekili arkadaşlarımızın bu konudaki soruları ve sizin cevaplarınız şeklinde gerçekleştirilecek. Süre sınırlaması olmamakla birlikte, bir saat civarında bir sunumunuzun olacağını bekliyoruz, ardından da soru-cevap şeklinde devam edeceğiz.

Ben, şimdi, sunumunu yapmak üzere sözü Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Sayın Selim Bağlı'ya veriyorum.

Buyurun Sayın Bağlı.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sunumuma başlamadan önce şahsım ve Bakanlığım adına saygı ve hürmetlerimi sunarım.

Eğer müsaade buyurursanız, Mevsimlik Tarım İşçileri İzleme Kurulu olarak yaptığımız faaliyetlerden önce bir girizgâh babında mevsimlik tarım işçilerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, sosyal güvenlik mevzuatı ve İş Kanunu mevzuatı açısından durumu hakkında bir kısa bilgidен sonra Bakanlık olarak yaptığımız faaliyetler hakkında bilgi vermeyi düşünüyorum.

Öncelikle, efendim, mevsimlik tarım işçileri bizim 1937'den beri -yani İş Kanunu'muzda 50 veya daha fazla kişiyle tarım sektöründe çalışanlar İş Kanunu kapsamında olduğu için- 50 veya daha az kişinin altında çalışanlar İş Kanunu kapsamında değil, bunlar Borçlar Kanunu kapsamında çalışanlardır. Mevsimlik tarım işçileriyle ilgili genel bir sektörel istihdama baktığımızda, tarım sektörünün istihdam içindeki payı son verilere göre yüzde 23,57. Kayıt dışılık açısından baktığımızda -son, TÜİK'in temmuzda yaptığı çalışmaya göre- sektörel olarak tarım sektöründe kayıt dışılık yüzde 84. Yani, iş gücünün yaklaşık olarak yüzde 25'i tarım sektöründe istihdam edilmekte, gezici veya geçici olarak tanımladığımız tarım işçiliği mevcut sosyoekonomik yapımızın bir gerçeği olarak önümüzde durmaktadır.

Yaptığımız çalışmalara göre, gezici veya geçici tarım işçiliği 38 ilimizde mevcut ama güvenilir bir istatistiki veri söz konusu değil. Yani, 300 binin üzerinde kişiden bahsediyoruz mevsimlik gezici ve geçici tarım işçisi olarak fakat kayıt dışılık nedeniyle tam, birebir rakam veremiyoruz. İhtiyaçlarını net olarak tespit edemiyoruz. Biraz sonra stratejik plan hazırlık çalışmalarımızdan bahsedeceğiz ama mevsimlik tarım işçilerinin ihtiyaçlarına ilişkin elimizde yapılmış bilimsel bir çalışma, bunların ihtiyaçları ve sorunlarına ilişkin bir çalışma maalesef bulunmamaktadır. Bütüncül bir yaklaşım problemi var. Tarım sektörünün doğasından kaynaklanan kayıt sektörünün kayıt dışılık problemi gezici mevsimlik tarım işçilerini doğrudan etkilemektedir efendim.

İlgili mevzuata baktığımızda, dediğim gibi, 50 kişi veya daha üstüye İş Kanunu'na tabi, değilse Borçlar Kanunu hükümlerine göre bunlar çalışmakta. Sosyal güvenlik açısından baktığımızda, tabi oldukları mevzuat 1/1/1984'te çıkarılan 2925 sayılı Kanun 2008'e kadar yürürlükteydi ve söz konusu bu kanuna göre primlerini kendisi ödeyen, hizmet akdiyle süresiz olarak çalışan sayısı elimizdeki verilere göre 22.291 kişi. 1/10/2008'den sonra 5510 sayılı Kanun'un ek 5'inci maddesinde değişiklikle yüzde 34,5 oranında bir prim mecburiyeti getirildi. Hizmet akdiyle süresiz olarak çalışanlar primleri kendisi ödemek kaydıyla sigortalı olabiliyorlar; bunun yüzde 20'si uzun vadeli sigorta, yüzde 12,5'u genel sağlık

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 2

sigortası, yüzde 2'si de iş kazası ve meslek hastalıkları sigorta primi. Bu şekilde Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı olan şu an itibarıyla 243.195 kişi mevcut bulunmakta. Dolayısıyla, 265-270 bin kişi arasında bir tarım sektöründe çalışan sigortalımız söz konusu ama bunların önemli bir kısmının mevsimlik gezici veya geçici tarım işçisi değil de kendi işletmesinde, işyerinde çalışanlar olduğunu da biliyoruz. İlgili mevzuata baktığımızda, münhasıran mevsimlik tarım işçileriyle ilgili ilk defa 24 Mart 2014 tarih 2010/6 sayılı bir Başbakanlık Genelgesi çıkartıldı ve söz konusu Başbakanlık genelgesiyle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde bir Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kurul oluşturuldu. Başbakanlık genelgesine dayalı olarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak, Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi Projesi çerçevesinde tahsis edilen ödeneklerinin kullanılmasına ilişkin usul ve esasları Bakanlık olarak biz belirledik. Yani, bu Başbakanlık genelgesine göre bir ödeneğin kullanılması gerekiyordu, ödeneğin kullanılmasının usul ve esaslarını Bakanlık olarak belirledik. Aynı şekilde, Bakanlık olarak Başbakanlık genelgesinde belirtilen kurum ve kuruluşlarla birlikte ortaklaşa Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi Stratejisi ve Eylem Planı'nı hazırladık. Söz konusu Başbakanlık genelgesine dayalı olarak, 27/5/2010 tarihli ve 27593 sayılı Resmî Gazete'de Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği çıkarılarak özellikle halk arasında "dayıbaşılık" olarak bilinen tarımda iş aracılığı sistemini bir düzenlemeye tabi tutmaya çalıştık.

Temel sorun alanları ve eylem planımıza baktığımızda, Başbakanlık genelgesiyle belirtilen, bizim de stratejik plan ve eylem planımızda belirlediğimiz; ulaşım, barınma, sağlık, sosyal güvenlik, sosyal çevreyle ilişkiler, iş ve sosyal güvenlik alanında mevsimlik tarım işçilerinin sorunları olduğunu tespit ettik. Bu tespiti yaparken birçok kamu kurum ve kuruluşuyla, ilgili sendikalarla, ziraat odalarıyla görüştük. Aynı zamanda kendi imkânlarımızla, kamu imkânlarıyla belirli anket çalışmaları da yaptık. 7 başlık altında 18 hedef ve 46 eylemden oluşan bir stratejik eylem planını hazırladık 2010 yılında.

Başbakanlık genelgesi ve ilgili mevzuata göre mevsimlik tarım işçileriyle ilgili, ilgili ve yetkili merci;

Merkezde, Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kurulu oluşmuştu. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bir müsteşar yardımcısının başkanlığında olan bu kurul, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, tarım iş kolunda örgütlü en çok üyeye sahip işçi sendikası, Türkiye Ziraat Odaları Birliği temsilcilerinden oluşan bir kuruldu. Başbakanlık genelgesiyle de bu kurulun görevleri, yetkileri ve sorumlulukları belirlenmişti.

Taşradaysa, illerde de, ilçelerde de mevsimlik gezici tarım işçileri izleme kurulu oluşturulmuştu. Bunlar, mülki idare amirleri; ilçedeyse kaymakamın, ildeyse valinin başkanlığında, ilde ve ilçedeki ilgili kurum ve kuruluş, işçi, aracı ve işveren, yani toprak sahibi, işleyen temsilcilerinden oluşması gereken bir taşra teşkilatı olarak düşünülmüştü.

Şimdi, çalışma esnasında karşılaştığımız sorunlar ve çözüm önerilerinden önce mevsimlik tarım işçileriyle ilgili bunun dışında Bakanlık olarak bizim yaptıklarımızı bir sunum şeklinde müsaade buyurursanız iletmek istiyorum.

Mevsimlik tarım işçileriyle ilgili, Başbakanlık genelgesinin Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kuruluna verdiği en önemli görev, işsizlik sigortası fonundan belirli bir ödeneğin mevsimlik gezici tarım işçileri izleme kurulu tarafından - onların onayladığı program dâhilinde- il özel idarelerince kullanılmasıydı. İl özel idareleri belirli projeleri yapacaklardı, mevsimlik tarım işçileriyle ilgili ihtiyaç tespitini yapacaklardı, bunları merkezdeki Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığındaki Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kuruluna gönderecekti ve ona göre biz bunlara ödenek kullandırtacaktık. Fakat, 2010 yılından itibaren işsizlik sigortası fonundan kaynak kullanılmaktan ziyade bizzat Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bütçesine, transfer tertibine ödenek konulup Çalışma Bakanlığının bütçesinde söz konusu harcama yapmayı uygun gördük çünkü işsizlik sigortası fonunun kanunla kullanılan yerleri belliydi.

Temel amacı, Başbakanlık genelgesinde de, bizim stratejik planda da bu ödeneğin kullanılma, yani "METİP" olarak bildiğimiz ödeneğin kullanılma amacı, mevsimlik gezici tarım işçisi olarak çalışmak amacıyla, buldukları illerden diğer illere aileleriyle veya yalnız, birlikte giden vatandaşlarımızın, özellikle çocuklarının bu süreçte yaşadıkları sorunların tespiti ve giderilmesi. Yani, ulaştırmayla başlayıp eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, sosyal çevreyle ilişkilerde vilayetlere, özel idarelere "Oradaki STK'larla birlikte, yerel yönetimlerle birlikte karşılaştığınız sorunları birer proje dâhilinde bize gönderin, biz merkezde bunu söz konusu izleme kurulunda görüşüp ona göre ödeneği tahsis edeceğiz dedik." İlgili mevzuatımız, dediğim gibi, Başbakanlık genelgesiydi. Bir de, biz, bu Başbakanlık genelgesine dayalı olarak -kullandığımız bir kamu kaynağı olduğu için- bunun usul ve esaslarını belirlememiz gerekiyordu. Bu ödeneği nasıl kullanacağımızı, hangi projelere tahsis edebileceğimize, proje değerlendirme kriterlerimizin ne olacağına ilişkin usul esasları Bakanlıkta düzenledik ve bu usul ve esaslara göre de ödenekleri kullandırmaya çalıştık.

Bütçesine baktığımızda, biz Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak il özel idarelerine kaynak aktarıyorduk. Bunun yanında belediyelerce ücretsiz çevre sağlık hizmeti verildiği oldu -biraz sonra onlardan bahsedeceğiz- kamu sağlık

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 3

birimlerince ücretsiz özellikle Halk Sağlığı Kurumu bu konuda hizmetlerde bulundu, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları öğrencilere kırtasiye ve giyim yardımlarında bulundu. Yani, mevsimlik tarım işçilerine -biraz sonra bahsedeceğim- kullandığımız ödeneğin yanı sıra yerelde de ciddi bir katkının sağlandığına şahit olduk.

6360 sayılı Kanun, il özel idarelerine aktarılacak kaynağın valiyeye bağlı olarak kurulan yatırım izleme ve koordinasyonla iş birliğiyle şeklinde bir düzenleme yapmıştı.

Projenin bileşenlerine baktığımızda, zaten; ulaşım, barınma, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve sosyal çevreyle ilişkileri. Bu sosyal çevreyle ilişkileri özellikle önemliydi, hatta stratejik plan hazırlanırken o zaman Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Millî İstihbarat Teşkilatı dâhil olmak üzere -çünkü mevsimlik tarım işçilerinin gittiği bazı illerde bazı sorunlar yaşıyordu- bu sorunları nasıl giderebiliriz, ona ilişkin de eylemler koymuştuk.

Ulaştırma ile ilgili olarak... Yani, mevsimlik tarım işçilerine sunacağımız ulaşım hizmetinin, gelecek projelerin şu amaçla olmasını öngörüyoruz: İşçilerin göç döneminde güvenli ve sağlıklı bir şekilde yolculuk yapabilmeleri -çünkü Başbakanlık genelgesinde bu düzenlenmişti, özellikle Ulaştırma Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Devlet Demiryollarına ciddi sorumluluklar verilmişti bu konuda- bir de göç mevsiminde mevsimlik gezici tarım işçilerinin ikametgâhlarından çalışacakları yerlere, tarladan konaklama mahalline ulaşmaları esnasında yol güvenliklerinin artırılması. Mesela, bazı illerde yol bile yaptığımız söz konusu oldu. Mevsimlik tarım işçilerinin çalıştığı yerlerde yollar güvenli değildi, bizzat il özel idare bununla ilgili projeleri bize getirdi, biz bunlarda yol bile yaptığımız oldu.

Barınma ile ilgili... Mevsimlik tarım işçilerinin en ciddi sorunlarının başında geliyordu. Çünkü, çadırlarda ya da çok uygun olmayan ortamlarda barınıyorlardı. Bu bileşende hedeflediğimiz şeydi: Mevsimlik gezici tarım işçilerinin asgari imkânları haiz, yeterli, güvenli, sağlıklı bir konaklama alanı temin etmek, bunu yaparken de toplulaştırılmış geçici yerleşim yerlerinin oluşturulması amaçlandı. Yani, hizmetlerini aksatmadan, sağlıklı bir şekilde kalabilecekleri... Mesela bazı yerlerde çadır yaptık, çadır verdik, bazı yerlerde prefabrik konut yaptık, biraz sonra onların fotoğraflarını da göstereceğiz.

Sağlıkla ilgili... Özellikle, vilayetlerde il sağlık müdürlüğünün ve Halk Sağlığı Kurumunun yaptığı hizmetlerin yanı sıra, mevsimlik gezici tarım işçilerinin temel sağlık hizmetlerinden faydalanmaları, sağlık taramasından geçirilmeleri, buldukları yerlerde su ve çevre temizliğinin temin edilmesi, koruyucu önleyici sağlık hizmetlerinin verilmesi ve bilinçlendirme çalışmaları... Yani, bize gelen projeleri bu eksenlere göre değerlendiriyorduk, eğer bu amaçlar varsa ona göre ödeneği tahsis ediyorduk.

Eğitimle ilgili... Mevsimlik tarım işçilerinin en ciddi sorunlarından biriydi. Çünkü, genelde eğitimin, zorunlu eğitimin başladığı dönemde çocuklarıyla birlikte göç ettikleri için okula devamsızlık söz konusu oluyordu. Burada, Millî Eğitim Bakanlığıyla birlikte geçici yerleşim yerlerinden mevsimlik gezici tarım işçilerinin zorunlu eğitim çağında olan ancak eğitimden uzak kalan çocuklarının eğitim hizmetlerine ulaşmasını hedefledik. Bunun bir kısmını sözleşmeli öğretmenlerle gidermeye çalıştık, bazen yaz okulu kurma yoluna gittik. Millî Eğitim Bakanlığı çalışmalarının finansman tarafıyla ilgileniyorduk. Eğitimle ilgili, Başbakanlık genelgesinde, işçilerinin zorunlu eğitim çağındaki çocuklarının eğitimlerini devam ettirmek üzere kendi yörelerinde veya gittiği yerlerdeki yatılı ilköğretim bölge okullarına misafir öğrenci olarak alınmaları, birinci öncelik; değilse, taşınabilir veya mobil eğitim gibi imkânlardan yararlandırılmaları, okula devamlarının sağlanması, bu hususta özellikle şartlı nakil transferi gibi özendirici tedbirlerden yararlanılması ve çocuklarının okul kıyafetleriyle, kırtasiye ve eğitim masraflarının, malzemelerinin il, ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca temini Başbakanlık genelgesiyle zaten düzenlenmişti, buna özellikle dikkat edildi. Yani, mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarına hem sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfının hem o yerdeki il millî eğitim müdürlüğünün bu hizmetlerini vermesi, finansman konusunda bir sıkıntı olduğunda da Bakanlık bünyesinde biz bunu ödenekle karşılamaya çalıştık. Aynı şekilde, Başbakanlık genelgesine bağlı olarak 2011/25 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı bir genelge çıkardı. Mevsimlik gezici tarım işçilerinin ve çocuklarının eğitiminin devamına yönelik hükümler ve alınması gereken önlemler söz konusu Millî Eğitim Bakanlığı genelgesiyle de belirlenmişti.

Güvenlik... Özellikle mevsimlik tarım işçileri için bazı illerde sorun oluşturuyordu. Bunların konaklama alanlarının ve mevsimlik gezici tarım işçilerinin güvenliğinin sağlanması, yabancı uyruklu kaçak tarım işçiliğinin önlenmesine yönelik etkin tedbirler alınması, bir de göç veren ve göç alan illerde güvenlikle ilgili bilinçlendirme, sosyalleşme ve kaynaşma ile ilgili alınması gereken önlemler, yapılması gereken tedbirler... Özellikle, mülki idare amirleri ve kolluk kuvvetleriyle ilgili hem merkezden kendilerine direktifler verildi hem onların yaptığı hizmetler hakkında bilgi alındı. Güvenlikle ilgili çok ciddi bir şekilde ödenek talebinde bulunulmuyordu. Çünkü, mülki idare amirleri, bu konuda bayramlaşmadan, cenaze defninden düşünlerine kadar, yani o yöre halkıyla onların kaynaşmaları ve aralarındaki sosyal bağların güçlendirilmesi için devletin yapması gereken faaliyetler genelgeyle belirlenmişti, ek bir ödenek burada ihtiyaç bulunmuyordu.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 4

Sosyal çevreyle ilişkiler... Biraz önce bahsettiğim gibi, yine, bunların sosyalleşebilmeleri, özellikle çocukların çocukluğunu yaşayabilmesi için park yapılması gerekiyordu, meslek edindirme kurslarının yapılması gerekiyordu. Dışlanmanın önüne geçmek için de hem özellikle göç alan illerde bir bilinçlendirmenin yerel makamlar tarafından, hem merkezî idare hem yerel yönetimler ve STK'lar tarafından yapılması Başbakanlık genelgesiyle zaten mülki idare amirlerine verilmiş bir görevdir.

Sosyal güvenlik açısından... Biraz önce bahsettiğim gibi, zaten, bizim 1984'ten beri bir kanunumuz vardı, 2925 sayılı Kanun. 2008'den sonra 5510'un ek 5'inci maddesiyle düzenlemeleri getirildi. Bu da, özellikle, mevsimlik gezici tarım işçilerinin sosyal güvenlik açısından durumlarının iyileştirilmesi. Ama karşılaştığımız en ciddi sıkıntı -daha sonra sorunlar kısmında yüce heyetinize arz edeceğimiz- tarım sektörü kayıt dışı olduğu için, yani çalıştıranlar bunları belki sigortalı etmek istediler ama toprak sahipleri, çalıştıran bir firma olmadığı için otomatikman bizim mevzuata göre bunları sigortalı yapamıyorlardı ve bir türlü bu kayıt dışılığın önüne sektörün kayıt dışılığı nedeniyle geçemedik. Ama iş aracılarının ve toprak sahiplerinin, işleyenlerin ücret ödeme, genel sağlık sigortasından yararlanma, iş sağlığı ve güvenliği tedbirleriyle ilgili usul ve esaslar hakkında bilinçlendirilmesi için gerekli çalışmaları yaptık, broşürleri çıkardık, mülki idare amirlerine, bazı ilçelerdeki ilçe tarım müdürlüklerine bunları dağıttık, işçilerin böyle bir hakkı olduğunu, mesela aracılık yönetmeliğiyle ilgili çok ciddi çalışmalarımız oldu, zamanı gelmişken onunla ilgili de... Bu Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği'ni, yani kayıtlı araçlarla götürülebilecek amacıyla çıkardığımızda gelinen noktada 647 tane kayıtlı tarım aracı var. 8 tane aracısız çalışan tespit ettik Bakanlık olarak, bunlara şu ana kadar 50.270 lira caza tahakkuk ettik. En son Isparta'da yaşanan bir üzücü kaza, orada zaten kayıtlı olmayan bir aracılık olduğu tespit edilmişti. Burada, özellikle, aracısız kayıt dışılık konusunda mülki idare amirlerine ve o bölgedeki kolluk kuvvetlerine ciddi bir görev düşüyordu. Mümkün mertebe merkezden bunu sağlamaya çalıştık, ilgili düzenlemeleri yapmaya çalıştık.

Mevsimlik tarım işçileriyle ilgili bidayetinden itibaren 38 valilikten, il özel idareden bize proje geldi 2010 yılından bu yana ve toplamda biz Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kurulu olarak 65 yerel projeyi destekledik. Bize gelen projeler tabii çalışma usul ve esaslarımıza göre "Kaç tane işçiye ulaşmayı hedefliyorsunuz?", "Kimlere hizmet vermeyi öngörüyorsunuz?" diye bir ön bilgiyi bize sunmaları gerekiyordu. Bize gelen raporlara göre şu ana kadar 326 bin 94 mevsimlik gezici tarım işçisine ulaşılmış bu proje kapsamında. Projenin finansmanı için 2010 yılından itibaren mevsimlik gezici tarım işçileri için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesine konulmuş ödenekten 96 milyon 242 bin 21 Türk lirası harcama gerçekleştirilmiş. Bunu Komisyona daha ayırdığımız ödeneklerle ilgili bir bilgi notu göndermiştik, tekrar kayıtlara geçmesi için... 2010 yılında 43 milyon 981 bin 281 liralık bir harcama gerçekleşti, 2011 yılında 23 milyon 808 bin 5 lira, 2012 yılında 20 milyon 693 bin 938 lira, 2013 yılında 7 milyon 758 bin 796 liralık bir gerçekleşme, bir ödenek harcanması oldu. Dikkatinizi çekmiştir, 2010 yılında 43 milyonla başladığımız ödenek gerçekleşmesi 2013'e geldiğinde 7,7 milyona inmiştir. Bu da aslında yerelde artık ihtiyacın olmadığını yani yeterli düzeyde projenin gelmediğini gösteriyordu. Bu amaçla, artık özel idarelerden yeterli proje gelmeyince 2014 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi'ne METİP'le ilgili bir ödenek konulmadı. Konulmamasının nedeni, 2012'den başlayıp 2013'te devam eden süreçte, artık vilayetlerde bize mevsimlik tarım işçileriyle ilgili yapılması gerekenler, projeler gelmediği için bir proje koymamayı düşündük. Bir de Başbakanlık genelgesiyle -biraz sonra sorunlar kısmında dile getireceğiz- bizim muhatabımız il özel idareleriydi. Ve bu 38 ile baktığımızda bunların büyük bir kısmının daha sonra büyükşehir dönüşüğünü görüyoruz. Dolayısıyla, bizim merkezde bir merkez birimi olarak, Bakanlık olarak yerel yönetimlere kaynak aktarmamız hem Bütçe Kanunu hem bütçe hakkı açısından sıkıntılı olacağından mevcut Başbakanlık genelgesi tadil edilmeden ya da yüce Meclis bize yeni bir yol ve yöntem önermeden ödenek kullanımı bizim için artık sorunlu bir hâle geldi.

38 vilayete gönderdik. Bazı vilayetler çok ideal örnekler çıkardılar, özellikle yüce Meclisin bilgisine sunmak isteriz. Mesela, Ordu bizim en iyi bileşenlerimizden biriydi, çok güzel proje yapıyordu, giden ödeneği hakikaten etkin ve yetkin kullanıyordu. Şu aşamada belki hemen şunu sorabilirsiniz: "Bu kadar parayı gönderdiniz, bunlar hakikaten mevsimlik tarım işçileri için kullanıldı mı?" Şimdi, tabii, mevsimlik tarım işçileri için biz il özel idaresinin bütçesine kaynak aktarıyorduk. Bakanlık olarak bizim elimizde İş Teftiş Kurulunun il özel idarelerini denetleme imkânı yoktu. Yani gidip onların bütçesinden nasıl harcama yaptıklarını, nereye harcama yaptıklarını resmî olarak denetleyemiyorduk. Ama başta Genel Müdür Yardımcımız olmak üzere, ekibimiz hemen hemen bütün bu illere gitti, 2-3 kere gittiğimiz oldu; yerinde incelemeler yaptık, fotoğrafları çektik, videolara aldık ve en son İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kuruluna yazı yazarak, para gönderdiğimiz bütün illerin il özel idarelerinin bu ödeneklerinin özellikle nereden harcandığı, gerçekten amacına uygun kullanılıp kullanılmadıkları hususunun Mülkiye Teftiş Kurulu aracılığıyla incelenip araştırılması, gerekirse soruşturulmasını talep ettik. Sağ olsun, İçişleri Bakanlığı bizim bu talebimizi dikkate aldı, 2014 yılı Denetim Programı'na aldı. 2015 yılında bu iş için 8 tane mülkiye başmüfettişini görevlendirdi. Bu mülkiye müfettişlerimiz de söz konusu 38 ilimizde gerekli

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 5

incelemeyi 22 ilde örnekleme usulüyle en büyük ödeneği alan illere gittiler, inceleme ve araştırmalarını yaptılar ve şu anda rapor yazım aşamasındadırlar. Yüce Meclise de söz konusu raporu da tensip buyurduğunuz takdirde sunacaklardır.

Maliyetlerine baktığımızda, gönderdiğimiz ödeneklerin yani söz konusu 92 milyon liranın 72 milyon lirası barınma, altyapı ve kolaylık tesislerine... Çünkü bizim için, mesela prefabrikler yapıyorduk, yol yapıyorduk, çadır temin ediyorduk; en büyük harcama kalemimiz buydu. 5 milyon Türk lirası eğitim harcamalarına gitti. 3 milyon lirası sağlığa gitti, sağlıkta özellikle halk sağlığı ve ildeki il sağlık müdürlükleri kendi imkânlarıyla hizmet sunduğu için bize çok maliyet gelmedi. 16 milyon Türk lirası da diğer harcamalara gitti yani broşür basımından tutun, başka diğer harcamalara. Bileşimine baktığımızda, demek ki bunun yüzde 75'i barınmaya, yüzde 17'si diğer harcamalara, yüzde 5'i eğitime ve yüzde 3'ü sağlık harcamalarına gitmiş.

METİP'in barınma bileşeninden, barınmayla ilgili yaptığımız harcamadan, bize gelen projelerden 241.648 mevsimlik tarım işçimiz yararlanmış. Eğitim bileşeninden toplam 118.533 kişi yararlanmış. Sağlık bileşeninden ise 171.271 kişi yararlanmış bulunmakta. Dediğim gibi, 2014 yılında METİP için bir ödenek öngörülmedi.

Sunum benim önümde, görebiliyorsanız burada bazı özellikle bizim güzel, iyi uygulama örnekleri olarak gördüğümüz, bazı yerlerde yaptığımız hizmetleri koyduk. Mesela, Adana Yüreğir Seyhan'da yaptığımız mevsimlik tarım işçilerimiz için geçici konaklama tesisleri, prefabrik konutlar yapmıştık. Ankara Sincan, Şereflikoçhisar'da yine çadır temin etmiştik kendileri için ve elektrik için jeneratör. Çünkü bunların gittiği yerde çoğunlukla elektrik, şebeke bulunmayabiliyordu. Başbakanlık genelgesine göre şebeke olmayan yerde jeneratör teminiyle elektriğin verilmesi gerekiyordu. Şereflikoçhisar'da böyle bir uygulamamız olmuştu. Amasya'da yine, temiz su için tesisler kurmuştuk, çadır vermiştik ve toplu kullanım alanları için prefabrik konutlar inşa etmiştik. Balıkesir'de çocuk parkı, yanında hijyenik olarak kullanılabilir çadır kent oluşturmuştuk. Çanakkale'de çocuklar için yaz okulunun bir uygulaması vardı, onu gösteriyoruz. Hatay Erzin, Kırıkhan'da, yine, prefabrik konut temin etmiştik. Isparta Şarkıkaraağaç, Uluborlu'da çadır temini vardı. Nevşehir'de soğuk su –buzdolabı çok ciddi bir ihtiyaç oluyordu- çadır, bazen çamaşır makinesi aldığımız oluyordu, bazen fırın aldığımız oluyordu, tuvalet çok ciddi bir sorun oluyordu, tuvalet ve kanalizasyon, foseptik dâhil olmak üzere, yatırımlarımız oluyordu. Ordu, dediğim gibi bizim en güzel proje üreten illerimizden biriydi, orada çocuklar için oyun parklarının oluşturulması, tuvaletlerin inşa edilmesi. Kahramanmaraş Göksun, Pazarcık Evri ve Karahüyük'te lavaboların oluşturulması, banyoların oluşturulması ve bir taraftan da çocuklar için derslik, dershanelerin oluşturulması. Yine, Karaman Alaçatı, mesela temin ettiğimiz mutfaklar, çamaşır makineleri. Kilis'te spor sahası, özellikle öğrenciler için. Yozgat'ta temiz su çok ciddi bir problem oluyordu, temiz su için tanklar aldık ve il özel idareyle birlikte bunlara sürekli temiz su temin etmek için bazen şebeke döşediğimiz iller oldu, bazen şebeke çok maliyetli olunca tanklar aracılığıyla oraya su götürme yönünde bir... Valilik öyle uygun görünce projeyi o şekilde finanse ediyorduk.

Bu şekilde, hizmetlerden sonra genel olarak yani 2010'dan itibaren bu Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kurulu olarak tabii Başbakanlık genelgesiyle bize ciddi sorumluluklar verilmişti. "Karşılaştığımız sorunlar neydi?" diye sorulursa eğer, en önemli sorunumuz şuydu: Bizim, strateji ve eylem planımız bize göre hemen hemen bütün sorunları çözmeye yeten bir dokümandı. Çünkü, katılımcı yöntemlerle hazırlamıştık, kendi imkânlarımızla anket yaparak bu çalışmayı yapmıştık. Fakat bizim strateji ve eylem planımız bir üst norma bağlı değildi yani Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bir stratejisi ve eylem planıydı. Dolayısıyla, muadilimiz diğer bakanlıkları, özel sektörü, STK'ları, yerel yönetimleri harekete geçirmede sıkıntı yaşadık. Yani "çözüm önerileri" kısmında da eğer tensip buyurup sorarsanız vereceğimiz ilk cevap şu olacak: Bizim bu strateji planımız ve eylem planımız eğer bir üst norma, bir Başbakanlık genelgesi veya Yüksek Planlama Kurulu Kararı gibi bütün bakanlıklar için bağlayıcı bir norma bağlı olsaydı eylem planını gerçekleştirecektik ama 47 tane eylemden kaçını gerçekleştirdik diye dönüp baktığımızda Bakanlığımızla ilgili olanları ancak gerçekleştirebilirken, özellikle STK'ları, yerel yönetimleri harekete geçirmekte bazen sıkıntı yaşadık.

Taşrada Başbakanlık genelgesiyle il ilçe izleme kurullarının çalışması gerekiyordu ama genelde bize hep ödenek üzerinden gelindi yani "METİP" deyince hep ödenek olarak anlaşıldı. Mesela Başbakanlık genelgesine göre bu il ilçe izleme kurullarının oturup mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarını bize raporlamaları gerekiyordu, çözüm önerileri getirmeleri gerekiyordu ama yeterli farkındalık ya da duyarlılık oluşmadığı için bu konuda bazı çok iyi iller olmakla birlikte istediğimiz sonucu elde ettik diyemem.

Merkezdeki izleme kurulumuz, Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kurulu bir müsteşar yardımcısının başkanlığında toplanıyordu. Biz görevimiz gereği her toplantıya gidiyorduk ama bileşenlerimiz yani bunda sendika dâhil olmak üzere, ziraat odası dâhil olmak üzere hiçbir zaman karar alıcı düzeyde katılım sağlanamadı yani en fazla daire başkanı düzeyinde katılım sağlandı. Dolayısıyla, karar almada sorun yaşadık, sürekli, yazışmalarla işi çözmeye götürdük. Belki de eğer yeni bir genelge ihdas edilecekse orada karar alıcı düzeyde katılımın sağlanması yani asgari genel müdür veya genel

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 6

müdür yardımcısı düzeyinde bir kurul olursa... Çünkü, bazen uzman geliyordu, bir konuda karar verecektik. “Ben karar veremem, amirlerimle görüşeyim.” diye, o da yazışmalara neden oluyordu.

Tanıttımda belki sıkıntı yaşadık. “METİP” deyince hep Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bütçesine konulan bir ödeneğin kullanımı olarak anlaşıldı yani vilayetlerde de öyle anlaşıldı, merkezde de öyle anlaşıldı yani bu sorunlarla ilgili raporlama, öneri getirme, tartışma kısmından daha ziyade hep ödeneklerle uğraştık. Bir de sektörün ve yapının... Yapılan iş, bu tarım işçiliği kayıt dışı olduğu için bir türlü bir ilerleme kaydedemedik. Yani işçileri bilinçlendirmeye çalıştık, işverenlerin ciddi bunun bir müeyyidesi olduğunu söyledik. Bazen mülki idare amirleri, emrindeki kolluk kuvvetleriyle - çünkü, mevsimlik tarım işçilerinin çalıştığı yerler genelde jandarmanın sorumluluğunda olan yerlerdi- tarlaları bastığı oldu, hepsini tespit etti, kaçak işçi çalıştırıyorlar diye ama yani bu müeyyidelerle birlikte sektör, kayıt dışı olduğu için bu kayıtlılıkla ilgili bir ilerleme gerçek manada kaydedilemedi.

Çözüm önerilerine gelince yani bu kurulun yaşadıklarını son dört yılda, 2010’dan bu yana “Çözüm önerileri kısmından neyi istiyorsunuz?” dersiniz Meclis olarak: Öncelikle Başbakanlık genelgesinin güncellenmesi lazım. Başbakanlık genelgesi hakikaten bu konuda bugüne kadar çıkarılmış en mufassal metindi. Birçok soruna parmak basıyordu çözüm önerileri konusunda ciddi öneriler, talimatlar getiriyordu ama başta da yüce Komisyona arz ettiğim gibi özellikle il özel idarelerinin büyükşehirlerle dönüşmesiyle birlikte bizim bileşenlerimizin önemli bir kısmını kaybettik yani muhatabımız bundan sonra belediyeler mi olacak, bizim İŞKUR il müdürlükleri mi olacak, oradaki STK’lar mı olacak, sosyal yardımlaşma, dayanışma vakıfları mı olacak, bunu bilmemiz lazım ve bunlarla işi götürmemiz lazım. Çünkü bu Başbakanlık genelgesi, Çalışma Bakanlığı, işte merkezdeki birimler ve il özel idareleri çatısı üzerinde kurulmuştu.

İkinci önerimiz, strateji ve eylem planımızda biz hakikaten iddialıyız ama bu strateji ve eylem planımızın yeni katılımcı yöntemlerle gözden geçirilerek yüce Meclisin bilgisi dâhilinde sizin öneri ve direktiflerinizi de alıp ama bir üst norma bağlanması yani bu bir Başbakanlık genelgesinin ekine dönüşebilir, Yüksek Planlama Kurulu Kararına dönüşebilir ama diğer bakanlıklar için bağlayıcı olabilmesi için sadece Çalışma Bakanlığının eylem planı Çalışma Bakanlığını ilgilendiriyor. Biraz önce dediğim gibi eğer bu Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kurulu devam etmeyi uygun görürseniz, bunun mutlaka karar verici pozisyonunda üyelerinin olması gerekiyor yani uzmanla veya şube müdürüyle toplantı yaptığımızda sonuç alamıyoruz ve sürekli yazışmak zorunda kalıyoruz. Taşradaki izleme kurullarının belirli aralıklarla toplanması, merkeze raporlama yapmasının zorunlu ve standart hâle getirilmesi gerekiyor. Çünkü, Başbakanlık genelgesiyle böyle bir birim kuruldu ama bunun raporlama yapması, bunu belirli aralıklarla yapması ve standart hâle getirilmesine ilişkin bir düzenleme olmadığı için ildeki valinin, ilçedeki kaymakamın inisiyatifinde gelişti işlem. Fakat düzenleyici bir norm, bunları eğer belirli aralıklarla, örneğin üç ayda bir ya da işte mevsimlik gezici tarım işçileri alan ve veren illerdeki, ilçelerdeki mülki idare amirleri ayda bir toplanır, bu Komisyonu toplar, bu bu konuları görüşür, bu konularda bu standarda uygun olarak eğer tensip buyursanız ona ilişkin standardı falan da hazırlayabiliriz biz. Yeter ki böyle bir raporlamayı sağlayabilelim. Çünkü her toplantıda hakikaten duyarlılık oluşuyor. Bizim bu dört yılda yaşadığımız en ciddi sorun, duyarlılığın olmaması. Hem STK’larımızda bu duyarlılık yoktu, bileşen sorumlularımızda yoktu; yerel yönetimlerde bir duyarlılık olursa ciddi mesafe kaydedeceğimizi düşünüyoruz.

Yerel yönetimlere ve STK’lara bir rol verilmesi gerekiyor, Başbakanlık genelgesiyle verildi ama kanunda bunlar ne kadar zorlanabilir, ne kadar zorunlu hâle getirilebilir, onu takdirlerinize sunuyorum. Toplumsal farkındalık ve duyarlılık önemli yani biz elimizde işte gidip ancak mevsimlik tarım işçilerinin çalıştığı yerlerde broşürler dağıtmakla bu işi yapabildik. Ne bileyim, TRT’de olabilir, kamu iletişim araçlarında olabilir, bu konuda bir toplumsal farkındalık, duyarlılık nasıl oluşturulabilir? Bu önemli.

Bir de dört yılın sonunda gördüğümüz şu: Hem mevsimlik tarım işçilerinin gerçek sayısı, taleplerinin ne olduğu, ihtiyaçlarının ne olduğu, kimdir, ne iş yaparlar, demografik durumları nedir, eğitim durumları nedir, onun bilimsel usul ve esaslara göre mutlaka tespit edilmesi için bir araştırma projesini hayata geçirilmesi gerekiyor. Elimizde böyle bir veri yok maalesef, kamu olarak bunu itiraf etmek zorundayım. Yani Meclis olarak bize sorduğunuz zaman size gerçekçi bilgiyi vermek zorundayız. Mevsimlik tarım işçilerinin sayısı kaç? Tamam, 300 binin üzerinde diyoruz ama kim bunlar? Göç yolları neresi, ne iş yaparlar, demografik durumları nasıl değişiyor, yaş durumları ne, ihtiyaçları hakikaten ne, ne istiyorlar? Merkezden oturup bunların barınma ihtiyacı var, eğitim ihtiyacı var diye bir şeyler yapıyoruz; iyi kötü bir anket yaptık, bir şeyler yaptık, valilerle konuştuk, gittik, onlarla birlikte yaşadık ama bunlar bilimsel şeyler değil. Yani elimizde hakikaten bilimsel usul ve esaslara ama kamunun kendisinin... Mesela biz şey için böyle bir proje hayata geçirdik, İstihdam Teşvikleri Etki Analizi diye bir projemiz var. Türkiye’de işte istihdam teşvikleriyle ilgili, istihdamla ilgili bütün teşviklerin bilimsel olarak etki analizi. Mevsimlik tarım işçileriyle ilgili mutlaka kamunun koordinatörlüğünde, bunu özel sektöre de yaptırabiliriz, kamu olarak biz, Kalkınma Bakanlığıyla birlikte yapabiliriz, Meclis bizzat bunu yaptırabilir. Bir bilimsel

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 7

araştırma raporu elimizde olursa kime ne hizmet sunacağımız, ne yapacağımız konusunda daha elimiz güçlü olur diye düşünüyorum.

Benim âcizane diyeceğim bunlar, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz Sayın Bağlı'ya bu sunumundan dolayı.

Eğer arkadaşlarım uygun görürlerse soru-cevap bölümüne geçelim.

Bu konuda söz almak isteyen arkadaşlarımız varsa...

Sayın Vekilim İlhan Bey, buyurun.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Öncelikle sunum yapan değerli Müsteşar Yardımcımıza ve arkadaşlarına teşekkür ediyorum.

Bir teşekkür de size ediyorum Sayın Başkanım. Sunumun iki gün önce elimizde olması, en azından inceleme fırsatı bulmamızdan dolayı, bu olanağı bize sağladığınız için tekrar teşekkür ediyorum.

Önemli bir konuya parmak bastığımızı biliyorum. Hele de Büyükşehir Yasası'ndan sonra bu işin ki 30 tane büyükşehir il oldu, buralardaki bu sıkıntının hat safhada olacağını düşünüyorum. Ben il özel idarelerinde de çalıştım, il genel Meclis üyeliği de yaptım. Şimdi, demek ki 30 ilde bu konuyla ilgili bir yasa teklifinin olması lazım. Yani bu konuda Komisyonumuzca veya sizce neler önerilebilir? Çünkü bunları, kamu kurumlarında başaramadığımız bu konuları belediyelerde nasıl başaracağımızı veya genel hizmetler ile belediye arasındaki bu koordinasyonun nasıl sağlayacağımız konusunda zannediyorum sizlerden yardım istememiz gerekecek, yardım alacağız.

Ayrıca, benim bölgem Bursa, Bursa'da bunun ne kadar sıkıntılı olduğunu biliyorum, yaşayanlardan bir tanesiyim. Karacabey'de, Mustafakemalpaşa'da, Yenişehir'de geçici mevsimlik işçilerimiz var. Sivil toplum örgütlerinden tabipler odası ve ayrıca Ziraat Mühendisleri Odasının bu konuyla ilgili çalışmaları var, onları da sizlere sunacağız.

Sorunun ne kadar önemli olduğunu hep beraber biliyoruz. Ancak, burada radikal kararlarla, neler yapacağımızı tek tek zannediyorum ki önümüzdeki süreç içerisinde raporlarda belirleyeceğiz. Ben bu sunumda bütün projeleri izlerken Bursa'yı görmedim. Demek Bursa'ya Sayın Müsteşarım hiçbir şey yapmadınız, öyle görünüyor veya Bursa hiç bu konuda gereken çalışmayı yapmadı. Şöyle de düşünüyorum ama: Ben 2010 yılında İl Genel Meclisi üyesiydim. İl özel idare bütçesinde mevsimlik tarım işçileriyle ilgili -hafızamı çok zorladım ama- bir ödenek var mıydı, yok muydu veya biz de mi atladık diye düşünüyorum. Bursa'yla ilgili bunları öğrenmek istiyorum.

Ayrıca, şimdi, bu il özel idareleri kapatılan bölgelerde yatırım izleme valiliğin başkanlığında ama hiçbir fonksiyonları yok, çünkü kamu tüzelkişiliği yok. Onu da zannediyorum ki önümüzdeki süreçte değiştirecek ama en azından bu konuyla ilgili neler yapılabileceği, onu da oraya koymanın gerektiğini düşünüyorum.

Yani, işimizin zor olduğunun ama çok önemli bir konu olduğunun da tekrar altını çizmek istiyorum. O yaşam koşullarını gördüm.

Şimdi, mesela harcamalar gösterdiniz. Bu harcamalar içerisinde izlediğiniz, size göre, gerçekten "Eğitimle ilgili yerine şöyle yapılmıştır." diyebildiğiniz bir proje veya bir il var mı? Sağlık konusuyla ilgili belki hastanelere, şuraya, buraya gitme şansını mutlaka vardır ama şimdi eğitimde ben düşünüyorum, orada öyle bir okul açılmadı. Taşınabilir sistemin olmadığını biliyorum. Mesela -bulduğum bölge olarak söylüyorum- örneğin Bursa Yenişehir'de, bununla ilgili neler yapıldı veya neler yapılabilir?

Şunu söylemek istiyorum: Bu komisyonumuzda biz eğer bazı konuları hiç şey düşünmeden, tüm çıplaklığıyla, Bakanlık olarak, bizler olarak ortaya koyarsak zannediyorum ki bunların çözülmesinde çok büyük bir katkımız olur. Çok önemsiyorum bu konuyu. Size de tekrar teşekkür ediyorum. Arada aklımıza gelen bir şey olursa tekrar sorarız diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Erdoğan, buyurun.

MEHMET ERDOĞAN (Adıyaman) – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Bakanlık bürokratları, değerli Müsteşar Yardımcımız; teşekkür ediyoruz, güzel bir sunum oldu.

Önemli bir konu için bütün partiler olarak, gruplar olarak birlikte çalışacağız dedik. Sayın Müsteşarım, özellikle teşekkür ediyoruz, yapılan çalışmalar hakkında bizi bilgilendirdiniz. Bunun 2010 yılında Başbakanlık genelgesiyle Çalışma Bakanlığımız bünyesinde başlamış olması ve netice alınması, bunlar önemli şeyler. Pamuk tarlalarında, fındık bahçelerinde, kayısı bahçelerinde eğitime ara vererek o imkânsızlıklar içerisinde nice cevherler var ama bunlar ülkeyi yönetme idealiyle yetişen evlatlarımız. Bunlara her hâlükârda sahip çıkılması lazım. Süreç içerisinde bu insanların ne kadar güzel yerlere zorlayarak geldiklerinin farkındayız ama bizler bakanlıklarımız olarak, devlet olarak neler yapabiliriz... Daha fazlasını, bu insanların elinden tutarak daha güzel imkânlar hazırlamak zorundayız, bir kere bunun bilincindeyiz. Dolayısıyla, yapılan çok güzel çalışmalar var. Allah razı olsun ama burada yapılamayan aksaklıklar, telafi edemediğimiz sıkıntılarımız var,

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 8

eksikliklerimiz var; bunları da hem burada, belki de sahada da çalışarak görme imkânına kavuşacağız. Dışarıda da bize... Ben Adıyamanlıyım, zannedersem mevsimsel tarım işçilerinin en çok göç verdiği ikinci il diye hatırlıyorum. Seçim bölgemizdeki arkadaşlarımızdan da, diğer yerlerden de ifade ediyorlar. Sayın Müsteşar Yardımcım, siz de sunumunuzda söylediniz, 243 bin küsur kişi tarım sektöründe, Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı olan. Bunların 22 bini tarım işçileri olarak ifade edildi, doğrusu. Bir: Tarım işçileri ne kadar ödüyor SGK primi olarak? Bu 243 bin olan ne kadar ödüyor, ne kadar çalışıyorlar? Çünkü, problemin temellerinden üç dört tane saydığımız zaman; ulaşımdan, barınmadan, eğitimden, sağlıktan, aracılıktan vesaire bunlarla ilgili birçok şey yapmışız ama yapamadıklarımız var. İnşallah bunları bu süreç içerisinde burada tartışacağız ama bu sosyal güvenlik primiyle ilgili ne konumdayız? Bunu net ifadeyle, ne kadar ödeyecek? Bunların aldığıyla, maaşıyla ne kadarını, nasıl karşılayacak? Bu bir problem. Dolayısıyla, bunu net olarak hem sizden duyalım hem de bunun önemli bir problem olduğunun altının çizilmesini istiyoruz, o bilinçteyiz. Bunlarla ilgili bilgi almak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Sayın Kalaycı, buyurun.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Öncelikle hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Geç de olsa sunumun bir bölümüne yetiştim. Öncelikle Sayın Müsteşar Yardımcımıza teşekkür ediyorum. Şunu da ifade edeceğim: Sayın Müsteşar Yardımcım Selim Bey’le mesai arkadaşlığı da yaptım. Dolayısıyla, liyakatini, gayretini, çalışkanlığını yakından tanıdığım bir arkadaşım. Eldeki imkânlarla, eldeki görev, yetki, sorumluluk düzenlemeleriyle yapılabilecekleri ve yapılanları bir sunum hâlinde bizlere ifade etti. Ben, öncelikle ilk toplantımızda da ifade ettiğim konulara yeniden değineceğim ki öneriler bölümünde Bakanlığın da aynı kanaati taşıdığını gördüm. Nedir bunlar? Birincisi, tespit yani tanım ve sayısal tespit. Şimdi “mevsimlik tarım işçisi” deyince tarım işçilerinin hepsi mevsimlik zaten yani burada temel hedefimiz, bildiğim kadarıyla, gezici olanlar yani ikamet edenler değil de gezici olanlar. Bu anlamda, ilk gün yine söylediğim gibi ilden ile giden mi, ilçeden köye giden, ne bileyim, o kadar farklı çalışma şekilleri var ki bu kapsamda yani bunun adını tam, net olarak koymamız gerektiğini düşünüyorum. Bunda da Selim Bey bir araştırma projesinden bahsetti, o da olabilir. Bu anlamda, Türkiye İstatistik Kurumuna görev verilebilir. Bunun yaptığı anketlerde sorgulama suretiyle periyodik olarak her ay veya üç ayda, altı ayda bir açıklayacak şekilde bir veri şeyi oluşturabilir. Bu şekilde de bu tespiti yapabiliriz diye düşünüyorum.

İkinci konu, mevzuat. 2010 yılında çıkarılan Başbakanlık genelgesi, Bakanlığın strateji ve eylem planı, yine, araçlarla ilgili yönetmeliği, tabii, bunların uygulamasında sıkıntılar var. Bakanlığımız da bunu açık bir şekilde ifade etti yani ne raporlar doğru dürüst geliyor ne de verilen görev ve sorumluluklar tam anlamıyla yerine getirilebiliyor. O zaman burada benim önerim yani bir yasal dayanak, yasal güç gerekiyor. Yani, kurumlara görev veriyoruz da hiç sorumluluğu yoksa, Sayın Müsteşarımın dediği gibi, hepsi para peşinde koşar yani verilen görevi yerine getirmekten ziyade METİP’ten ne kadar para koparırım, onun peşine düşer. O hâlde bu konuda izleme kurulunu devam ettireceksek bu kurula bir yasal altyapı oluşturup kamu kurumlarına, belediyelere verilecek görevlerin yanına sorumluluklarını da ifade edecek bir düzenleme yapmamız gerektiğini düşünüyorum.

Biraz önce Mehmet Bey ifade etti, bu sosyal güvenlik konusu... Tabii, mevsimlik tarım işçilerinin en önemli sorunu sosyal güvencesi olmaması. Evet, 5510’da bir düzenleme yapıldı. Yirmi gün prim ödeyip otuz gün hizmete saydırma olayı var ama ben merak ediyorum -bilmiyorum, sizde bir tespit var mı- bu konuda hiç müracaat oldu mu? Yani, şöyle ifade edeyim: Yüzde 32 herhâlde prim oranı, yüzde 32 ödeyecek.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU SİGORTA PRİMLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI İSMAİL YILMAZ – 34,5

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – 34,5. Yani, o mevsimlik tarım işçisinin kendi isteğiyle gidip başvurup, bu kadar prim ödeyip hizmetine saydırmasını, ben anca emekliliği yakınsa yani bunun emekliliğine katkısı olacaksa bu şekilde bir borçlanma yaparak bu primi ödediğini düşünüyorum. Yani, sayısal tespiti varsa, hakikaten, Komisyonumuza bu bilgi verilirse çok memnun olurum. Yani, burada prim anlamında, işveren primini de işçinin kendisi ödüyor, bunda bir kolaylık getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Hakikaten çok ağır bir prim yükü var yani hiçbir mevsimlik tarım işçisi -biraz önce dediğim gibi- ya hastalık ya da emeklilikle ilgili zorunlu bir durum olmadığı müddetçe bu tescilini yaptırmaz, bu hizmetini saydırmaz. O nedenle, bu konuda mutlaka bir kolaylık getirecek düzenleme yapmalıyız yani mevcut düzenlemenin uygulama kabiliyetini ben yeterli görmüyorum.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 9

Bir konu da şu: Somut olaya ineyim. Biliyorsunuz, Yalvaç'ta bir kaza yaşandı ve benim Akşehir ilçemden 18 mevsimlik tarım işçimiz hayatını kaybetti o faciada. Uygulamayla ilgili ben şu sıkıntıları biliyorum seçim bölgem olması hasebiyle: Yani, yardım boyutuyla, adli, idari işlemler boyutuyla yapılan hiçbir şey yok. Yani, mevsimlik tarım işçilerinin, o vefat eden kardeşlerimizin aileleri mahkeme kapılarına gitmek zorunda kaldı şu anda. Yani, burada bir sorumluluk, kimin ne kabahati var, bunların ortaya çıkarılmasına yönelik bildiğim kadarıyla bir şey yok. Bakanlığa intikal eden bir şey varsa o bilgileri almak istiyorum.

İkincisi; Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Fonu'ndan vakıflar kanalıyla çok cüzi yardımlar yapıldı ki çoğunluğu bir göz, iki göz evlerde 5-10 nüfus yaşayan kardeşlerimiz. Yani, bu anlamda devletin kucaklaması gerekirdi. O acıyı yaşamışlar, maalesef o acıyı yaşadıklarıyla kalmışlar, sadece ilk günlerde biraz güzel sözler ama maalesef, yine sahipsiz bırakıldılar. Yani, Akşehir boyutunda, somut olarak yardım boyutuyla, adli işlemler boyutuyla, idari işlemler boyutuyla neler yapıldı, Bakanlıkta bilgi varsa, bunları alırsam ben memnun olacağım.

Benim şimdilik ifade edeceğim bunlar Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Tüzel, buyurun.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Müsteşar Yardımcısına da teşekkür ediyoruz bu değerlendirme, sunum ve öneriler için.

Şimdi, bu Komisyonun çalışmasından bir defa umutlu olmamız gerekiyor çünkü istihdamın dörtte 1'i tarım alanında; tarım işçiliği, mevsimlik tarım işçisi, gezici, göç eden işçiler olduğu düşünüldüğünde çok büyük bir nüfusa tekabül ediyor ve ciddi bir sorun yumağı olduğunu biliyoruz. Bütün partilerin verdiği araştırma önergeleri sonucunda bu Komisyon kuruldu. İşte, en son da yaşadığımız bu acı kaza ve kayıplar bu alana el atılmasını gerektiriyor.

Şimdi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kendi uhdesinde bir izleme kuruluna başkanlık yaparak bu şeyleri sürdürüyor, Başbakanlık genelgesinden yararlanıyor. Dört yıllık bir çalışmanın sonucu ortada. Öncelikle, bir genelgenin böylesi muazzam büyüklükteki bir alanın sorunlarını çözme açısından yeterli olmayacağı ortada. Yani, bir mevzuat gerekliliği, bir tarım iş kanunu gerekliliği, sadece sosyal güvenlik hakları açısından değil, birçok yönüyle bütün o çalışma hayatına yanıt verecek bir mevzuat düzenlemesi ihtiyacı olduğu ortada. Yani, “iyileştirme” denince zaten, meseleye bir iyileştirme olarak bakınca -Başbakanlık böyle el atmış ve bu şekilde, işte, 38 ilde izleme kurullarının oluşturulması- palyatif tedbirler oluyor tabii. Yani, ulaşım, barınma, sağlık, sosyal güvenlik ve benzeri başlıklarla yapılacak şeylerin çok böyle göstermelik ve hani, sonuç itibarıyla bir sorunu çözmekten öte geçici düzenlemeler olduğu açık, dört yıllık çalışmada da bu çıkıyor. Şimdi, düşünsenize yani her şey şıkıdık çözüldü de 2014 bütçesinde yer verilmiyor, hiçbir yerden proje gelmiyor falan. Bu olacak bir şey mi? Yani, tamamen meselenin, işte bu kurulan METİP ve METİP'in bünyesindeki ödeneği bir yerlerde değerlendirmek olarak ele alınması... Hakikaten, hiç değilse bunu görmüş olup bu Komisyon çalışmamızla birlikte kapsamlı bir şey çıkarmak gerekiyor. Şimdi, il özel idareleri kalkmış ama bütün bu çalışmanın tam belirleyici noktasında il özel idareleri var ve il özel idareleri yasayla büyükşehirden kalktığından bu yana da bir şey üretilmemiş.

Şimdi, öbür taraftan, dört yıllık bir çalışma ama dört yıl boyunca ciddi anlamda -Sayın Müsteşar Yardımcısının da söylediği gibi- bir araştırma yapılmamış. Bu kadar üniversiteler, bu kadar devlet olanakları, İstatistik Kurumu, yani nedir bu alandaki şey, ihtiyaç nedir, demografisinden sorunların tespit edilmesine, sayısal veriler... Yani, bu hâlâ bir ihtiyaç olarak duruyorsa, meseleye köklü bir yaklaşım içerisinde olunmadığını gösteriyor.

Şimdi, bir de şu: Kapsam meselesi. Yani, Sayın Vekilim dedi: “Biz geçici işçilere yani göç eden kısmına daha çok öncelik...” Yani, sosyal planda o ama o öyle olmamalı tabii. Yani, mevsimlik tarım işçisi kavramına bakıldığında, aslında tarım işçiliğini daha geniş, olabildiğince bütün yönleriyle, orman işçisinden balıkçısına, arıcısına, hatta şeker fabrikalarında, çay fabrikalarında çalışanlar açısından çünkü bunlar aynı zamanda üretici ve işçi durumunda kendi bağında, bahçesinde, tarlasında. Dolayısıyla, bu açıdan da Bakanlığın, Müsteşarlığın yaklaşımlarını ve biz bir Komisyon olarak da tabii bir şey çıkarmalıyız ortaya, gerçekten bir yerden başlamak gerekiyor. Yani, bu Komisyonun kurulmuş olmasını alanın bütün yönleriyle görülmesi açısından bir fırsat olarak görelim ve gelip geçici, siyaseten hani bir parmak bal çalmak ya da bir şeyler yaptım gibisinden bir el atmaktan öte daha derinlikli ele alalım. Bu dört yıllık çalışmanın birikimleri de faydalıdır. Şimdi, diyorsunuz ki: “8 mülkiye başmüfettişi 22 ilde araştırmalarını yaptılar, raporlarını hazırlıyorlar.” Bu raporlar da bize bir ışık tutacaktır, onlardan da yararlanırsınız. Dolayısıyla, böyle bir şekilde bütün gövdemizle olayın içine girelim. Hakikaten, birçok yerde bir şeyler var.

Ordu ilinden -benim memleketim- memnuniyetle söz etti “İyi şeyler yaptık.” diye. Çok ayrıntılarıyla bilmiyorum ama öğreneceğiz mutlaka onları da, neler oldu, neler bitti.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 10

Ben bu çalışmalardan dolayı hem teşekkür ediyorum hem de bundan sonrası için de bir eş güdüm içerisinde daha iyi şeyler yapalım diyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun.

ÖNDER MATLI (Bursa) – Sayın Başkanım, çok kıymetli Müsteşarım, değerli arkadaşlar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum. Komisyon çalışmalarımızın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum ve inşallah, toplumda farkındalık oluşturması manasında Komisyon faaliyetlerimizin çok hayırlı hizmetlere vesile olacağına yürekten inandığımı ifade etmek istiyorum.

Sözlerimin başında Levent Bey'in sözlerine ilavede bulunmak istiyorum. Evet, gerçekten çok önemli bir konuya değindi. En önemli mesele, bir tedaviyi gerçekleştirmek için önce teşhisi doğru koymak lazım, teşhisi doğru koymak için de tabii ki orada verilerin sağlam ve kesin, net bilgilerin olması lazım. Maalesef, bizim tarım sektöründe yaşadığımız belki de en büyük sıkıntı, tarımsal verilerin bu manada muğlak olması, özellikle mevsimlik tarımsal işçileri konusunda bir problem var diyoruz ama bu problemin tedavisi noktasında, teşhisi koymak noktasında -Sayın Müsteşarımızın da ifade ettiği gibi- rakamları ortaya koyamadığımız için de biraz açıkçası bulanık suda balık avlar pozisyondayız.

Şimdi, evet, sayısal verilerin, istatistiki verilerin mutlaka sağlam bir şekilde oluşturulması lazım. Ama, burada belki de şöyle bir yol izlenmesi lazım: Yani, bir havuç göstererek istatistiki veri altyapısının oluşturulmasıyla ilgili olarak önce biz teşvik edeceğiz, bir şeyler vereceğiz ki sistemi de kayıt altına almamız lazım. Bilmiyorum, belki de mevsimlik tarım işçilerine bu manada bir sigorta prim desteği olabilir veyahut da başka desteklerle bu yapının kayıt altına alınmasıyla ilgili olarak bir çalışma yapmamız gerektiğini ben ifade etmek istiyorum. Şimdi, bu çerçevede de Sayın Müsteşarımız işte sunumlar yaptı. 22 ilde herhâlde çalışmalarınız olmuş, yanlış hatırlamıyorsam, burada rakamı gördüğüm kadarıyla. İller bazındaki acaba bu yatırım miktarları nedir? Ordu'dan bahsediyoruz, işte il bazında hangi ile ne kadarlık yatırım yaptık, bunları merak ediyorum açıkçası.

Şimdi, bir de burada tabii istatistiki veriden bahsediyoruz, 326 bin kişiden bahsediyoruz. Anladığım kadarıyla, dört yılda toplam 326 bin kişiye ulaştık. Peki, şunu da arkasından sormak istiyorum: Yıl bazında ulaştığımız kişi sayısı nedir? Yani, 326 bin toplam ama işte yıllık kaç kişiye biz hizmet verdik, yıllar itibarıyla bu rakamlar nasıl geliyor, açıkçası bunu merak ediyorum, bunu öğrenmek istiyorum.

Aracılardan bahsettik, 647 aracıdan bahsettik. Bu araçlar hangi illerde yerleşiktir? Bilmiyorum, böyle hangi illerde ne kadar mevsimlik tarımsal işçiler var, bununla ilgili olarak çok net rakamı ortaya koyamıyoruz ama en azından aracı sayısından belki bir yere ulaşabiliriz düşüncesiyle iller bazında aracı sayısını da merak ediyorum, bunu da öğrenmek istiyorum.

Bir sorum da bu mevsimlik tarımsal işçiler göç ediyorlar; göç ettikleri yere, acaba zaman içerisinde oraya yerleşiyorlar mı? Yani, bununla ilgili olarak bir rakam ortaya koymak mümkün müdür, değil midir? Mümkün değilse bile en azından bu konudaki kanaatlerinizi merak ediyorum.

Tabii, sigortalılık meselesine geldik. Acaba sigortalılık oranları nasıl? Hiç sigortalı mevsimlik tarım işçisi var mı, yok mu, bunu da merak ediyorum.

Bir sorum da altyapı yatırımlarından bahsediyoruz. Şimdi, yıllar itibarıyla, gördüğümüz kadarıyla, neticede harcamalar azaldığına göre bu altyapı yatırımları artık bir kemale eriyor gibi, yeterli hâle geliyor gibi bir fikir ortaya çıkıyor. Bu konuda da gerçekten yeterli seviyeye geldik mi, daha yapılması gereken yatırımlar var mıdır, bunu da sormak istiyorum.

Bu projeleri il özel idareleriyle beraber gerçekleştirdik. Anladığım kadarıyla, herhâlde, biz bu projelerin neticesinde il özel idarelerine teslim ettik diye ben buradan bir anlam çıkartıyorum. Peki, benim gördüğüm, kendi ilimde de, Bursa'da da gördüğüm, işte Mustafakemalpaşa'da, Karacabey'de, Yenişehir'de biz bunları yapıyoruz ancak her yıl sonunda da, ertesi sene de bu çadırların yenilenmesi, buradaki altyapıların tahrip olmasından dolayı birtakım böyle büyük problemlerle karşılaşıyoruz. Dolayısıyla, bunun sorumlusu kimdir, bununla ilgili olarak acaba neler yapılıyor, neler yapılabilir, bunu da sormak istiyorum.

İnşallah, bundan sonraki süreçte beraber çalıştıkça böyle sorularımız, cevaplarımızla güzel rakamlara, güzel düşüncelere ulaşacağımızı da düşünüyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum Sayın Matlı.

Sayın Vekilim, buyurun.

RAMAZAN KERİM ÖZKAN (Burdur) – Ramazan Kerim Özkan, Burdur.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 11

Mevsimlik tarım işçileri projesini... Ben de Sayın Müsteşara sunumundan dolayı teşekkür ediyorum. Ancak, bu taraflar anlamında, bunların ücret güvenceleri konusunda, bu çalışanların ücret güvenceleri nedir? Bu para kime ayrılıyor? Fasulye toplama var, pancar çapası var, fındık toplama var, sahada birçok teraslama var, ormanda çalışanlar var, birçok iş var ama bunlarda da bir standart ücretlendirme yok, bunlar kaderlerine terk edilmiş; birisi 23 lira veriyor yevmiye, birisi 33 lira veriyor. Sigorta çalışmaları yönünde neler yapılıyor? Bunların sigorta çalışmaları var mı? Bu ücretlendirmeler için Bakanlığımız standart bir fiyat, bölgelere göre, mevsime göre, yöreye göre bir uygulama yapabilir mi? Yani, bunlar kendi kaderlerine terk edilmiş, çalışıyor. Vatandaşın biri diyor "Ben fasulyeyi sattım." Benim bölgemde örneğin fasulye toplama işi var, kimisi 23 lira, kimisi 30 lira, kimisi 20 liraya çalışıyor akşama kadar. Adam verdiği yerden parasını alamıyor, "Kusura bakmayın..." Amele çavuşu ile işimiz kendi kaderine terk ediliyor. Bunların bir güvencesi olması lazım, bu mevsimlik çalışanlar adına bir yaptırım olması lazım, bir güvencenin bir bankada bloke edilmesi lazım. Bu konularda bir çalışmanız var mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum Sayın Özkan.

Sayın milletvekillerimin sorularına ek olarak, tabii, gördüğümüz kadarıyla, 2010 yılında yayınlanan genelgeyle birlikte mevsimlik tarım işçileriyle ilgili bütün kurumların ne yapacağı noktasında genel bir çerçevenin çizildiği bir mevzuat söz konusu. Ancak uygulamaya baktığımız zaman, uygulamada bir zorluktan ziyade valiliklerin ve özel idarelerin tamamı proje merkezli, talep etmeleri hâlinde verilen destek doğrultusunda yapılan sade çalışmalar var. Bunların bir zorunluluğu, bunların denetimiyle ilgili -ilgili Müsteşar Yardımcımızın da ifade ettiği gibi- yasal anlamda bazı boşlukların olduğu ortada. Mesela, örneklendirmelerden bahsederek Ordu'nun çok güzel örnekler ortaya koyduğu ifade ediliyor. Hâlbuki, bütünlük içerisine baktığımız zaman, mevsimlik işçilerin çalışma koşullarıyla ilgili bir sorun varsa bütün illerde, 30, 40, 50, kaç ildeyse bunun belirlenen standartlar doğrultusunda yapılması mecburiyeti ve bununla ilgili denetim, denetimin sonucunda da varsa aksaklıklar, bunlarla ilgili hesap verilebilirlik müessesesinin de çalıştırılması gerekiyor.

Bu 2014 yılında ödeneğin hiç olmaması -vekillerimin sorularına iştirak açısından söylüyorum- bu anlamdaki altyapıyla ilgili taleplerin artık ihtiyaç olmaktan çıkmasından mı kaynaklanıyor, yoksa tamamen, anladığım kadarıyla, gönüllülük esasına dayanan, valilikler içindeki çalışmanın artık zamanla farkındalığın azalmasıyla bir kenara itilmesinden mi bu noktaya geliniyor? Aslında Komisyonun kurulma zamanlaması da son derece önemli. Bu 2014 yılında, büyükşehir özel idare merkezi olan bir genelgede özel idarelerin kalkmış olması ve 2014'te bununla ilgili herhangi bir ödeneğin aktarılmadığı bir dönemde, zannediyorum, bu anlamda daha da anlamlı. Mevzuatla ilgili yasal boşluklar, bunlar önceki süreçte, rapor aşamasında bütün Komisyon üyelerimizin bu konudaki önerilerini, değerlendirmelerini alarak inşallah hepsini yansıtacağız.

Bu bilimsel araştırmalarla ilgili şunu ifade edeyim, yani bilgi açısından söylüyorum bunu: Harran Üniversitesi merkezli bu konularla ilgili bir araştırma merkezi var ve sizin bahsetmiş olduğunuz mevsimlik tarım işçilerinin gerek eğitim durumu, demografik yapısı, çalışma koşulları, ihtiyaçları noktasında da son derece önemli bilimsel veriler var. Belki Çalışma Bakanlığına bugüne kadar ulaşılmadı veya Bakanlık bu ilgili yerlerle irtibata geçmedi. Hatta, biz bu Harran Üniversitesiyle ilgili, bu çalışma noktasında yarın bu merkezin başındaki hocamızı burada dinleyeceğiz. Bunun dışında da Ankara Üniversitesinin özellikle çocuk işçiliği noktasında ve çalışma koşulları noktasında da bilimsel çalışmaları olduğu bilgisi bize ulaştı.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Başka üniversitelerde yok mu Sayın Başkanım? Bir yazıyla tüm üniversitelere soralım.

BAŞKAN – Şöyle: Biz genel bir şey taraması yaptık, bu tarama neticesinde işin merkezi Harran Üniversitesi. Hatta, Haran Üniversitesinin yapmış olduğu çalışmalara da birçok yer, üniversite ortak olmuş. Yalnız bunun dışında, sayın milletvekillerimizin dinlenmesini istediği vakıflar var, uluslararası vakıflar. Bunların Türkiye'deki bazı üniversitelerle birlikte çalışma yaptığıyla ilgili elimizde veriler var. Zannediyorum, önümüzdeki dönemlerde, dinlediğimiz zaman bu anlamdaki bilimsel verilerle aynı zamanda Çalışma Bakanlığına bir altyapı... Ama, elbette ki bütün bu bilimsel çalışmalara rağmen her zaman için Komisyonumuz yeni dönemde -bir milletvekili arkadaşımız, zannediyorum Sayın Vekilimiz önerdiler- TÜİK üzerinden bir çalışma yapabilir, bunu da önümüzdeki dönemde tekrardan değerlendiririz.

Ben şunu da bir sormak istiyorum: Bu mevsimlik tarım işçileriyle ilgili en fazla göç alan ve veren illerle ilgili elimizde bir istatistik var mı? Bu anlamda da bizi bilgilendirebilir misiniz?

Teşekkür ediyorum.

Sayın Bağlı, buyurun.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Sayın Başkanım, sayın milletvekillerimizin sorularına önce Bursa'yla başlayalım çünkü Bursa sorulmuştu "Bursa'ya bir şey yapmadınız mı?" diye. Şimdi, tabii, biz bir şey yapmıyorduk, özel idare proje yapıp bize gönderiyordu. Bursa 2010 yılında

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 12

3,5 -eski parayla söylüyorum- trilyonluk bir proje yaptı, parayı gönderdik; 2011 yılında 530 milyarlık bir ödenek talepleri oldu, projeleri oldu, gönderdik; 2012, 2013'te bir ödenek talepleri olmadı, bize intikal eden bir projeleri olmadı. Bursa'ya giden eski parayla toplam 4,9 trilyon ödeneğin 3,5'u barınma, 372 milyarı eğitim, 127 milyarı diğer, 4,5 milyar civarında da sağlık harcaması var. "Eğitimle ilgili özel uygulamalar oldu mu? İşte yatılı ilköğretim bölge okulları kullanılmadı..." İyi uygulama örneklerinden birisi Sayın Vekilim, Ordu'daki eğitimdi. Prefabrik bir okul yaptılar ve hakikaten, orada eylül ayından itibaren öğrenciler kesintisiz bir şekilde eğitime tabi tutuldu. Mesela, Adana Yüreğir'de bir prefabrik okul yapıldı. Yine, Ankara Polatlı'da bir mobil okul oluşturuldu yaz okulu şeklinde, öğrencilerin okula gitmediği dönemdeki dersleri telafi amaçlı böyle güzel uygulamalar vardı. Bursa'yla ilgili onun dışında bize intikal eden bir şey yoktu. Fotoğraf koyulmama nedeni, bazen çok hoşumuza giden projeler oluyordu, biz onların fotoğrafını çekmiştik.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Yok, Bursa'da bir şey olmadığını anladım.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Mutlaka Bursa'nın güzel uygulamaları olmuştur.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Fotoğraf konulacak bir şey olmadığını anladım.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Mutlaka güzel uygulamaları olmuş, biz dikkat etmemişiz efendim.

Yatırım İzleme Koordinasyon Kuruluyla ilgili Sayın Vekilim... Yatırım izleme koordinasyon kurulları, biz onu Bakanlıkta da çok tartıştık. Yani, acaba Başbakanlık genelgesine bunu mu koyalım ama tüzel kişiliği olmadığı için bütçesi yok yani biz ödenek aktarsak bile ödenek nereye kaydedilecek? Muhasebe anlamında bir sıkıntı var. Eğitim ve sağlıkla ilgili Bursa'yı söyledik.

Onun dışında, mevsimlik tarım işçilerinin sigortalılığıyla ilgili, takdir ederseniz, eğer müsaade buyurursanız, ben sorulara cevap verdikten sonra Sigorta Primleri Genel Müdür Yardımcımız konunun uzmanı, ayrıntılı bir açıklama yapacaklardır.

Kalaycı Üstadımızın -kendisi aynı zamanda benim üstadım, ben çırağı olarak yetiştim, onu da belirteyim- "TÜİK bunu yapabilir mi, tespit nasıl olur? TÜİK'e görev verelim..." Şimdi, TÜİK'in çalışma sistemini üstat da bilir, 7 bin kişilik bir anketleme usulüyle çalıştığı için bizim en büyük sıkıntımız şu: Birebir tanıyalım bu mevsimlik tarım işçilerini. Biraz önce Sayın Başkanım sordu yani "En fazla göç veren ve en fazla göç alan..." Resmî bir rakam yok elimizde Sayın Başkanım yani bir şeyler biliyoruz, mesela en fazla göç veren iller, en fazla işte Adana, göç şeylerini biliyoruz, göç istikametlerini biliyoruz ama bire bir "Bu il bu kadar veriyor..." Çünkü, her yıl da değişiyor bu, böyle bir sıkıntımız var. Yasal dayanak konusu da yüce Meclisin takdiri.

"Kaç kişi müracaat etti bu sosyal güvenlikle ilgili..." Dediğim gibi, İsmail Bey açıklama yapacaklardır.

Isparta Yalvaç'la ilgili bizim Bakanlığa intikal eden hiçbir müracaat olmadı efendim. Yani, bize Başbakanlık üzerinden de gelmedi, İş Teftiş Kuruluna herhangi bir şikâyet de gelmedi, yine bizim Bakanlık iletişim kanalı dediğimiz ALO 170 üzerinden de bize intikal eden bir konu olmadığı için... Bakanlık olarak o dava intikal etseydi BİMER üzerinden ya da Bakanlık teftişi üzerinden, belki davaya taraf olma durumu söz konusu olabilirdi ama Bakanlıkta bu konuda herhangi bir bilgi yok çünkü intikal eden bir durum yok.

Ödenek konulmamasının nedeni, hemen hemen bütün vekillerimiz sordu. Şimdi, efendim, şöyle bir durum oldu: Yani, 2010'da biz zaten bunu düşünürken şöyle düşünmüştük: Yani "Sonsuza kadar biz hep Bakanlığa bir ödenek koyalım, taşradan bize proje gelsin, biz bu projeye para aktaralım." değil. Bunu biraz şöyle düşünmüştük: İlk hareket menzili, bir farkındalık oluşsun ama uzun vadede bunu yerel birimler yani hem merkezi yönetimin taşra teşkilatı hem yerel yönetimde farkındalık oluşsun ve bu işi örgütlesinler. 2013'e geldiğimizde hakikaten onu görüyorduk yani artık yerel yönetimler, valiler falan bu işi önemsemeye başladı. Ama, ödenek konulmamasının nedeni... 2014'te ödenek konulmadı fakat bize gelen toplam proje tutarı 5,2 trilyondu. Yani, artık vilayetlerden de proje gelmemeye başladı. Gelmemesi nedeni acaba altyapı yatırımlarının bitmesi miydi? Önemli olan da bazı sorunları çözdük; yol istiyorlardı, mesela bizim özellikle Urfa Karacadağ'daki göçerler için çok ciddi bir sıkıntıydı ya da işte Polatlı'dakiler için çadır temin edilme sıkıntıları vardı. Ya sorunlar çözüldü diye artık bize proje gelmedi veya artık "İleride, bu parayı harcıyoruz, ne olur ne olmaz." diye, nasıl düşündüler bilmiyorum ama bizim Bakanlığa intikal eden proje talebinde giderek bir düşüş oldu ve mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarının daha çok yerelde... İşte, özellikle Sayın Başkanımızın da orada inisiyatif aldığını biliyorum yani kamu Halk Sağlığı Kurumu üzerinde sorunlarını çözme, sağlık sorununu onlarla çözme, millî eğitim genelgesinden sonra eğitim sorunları önemli ölçüde bize gelmemeye başladı. Ödenek talebi olmayınca biz de ödenek koymadık ama 2015 yılında, Sayın Bakanımızın talimatıyla, aşağıda yapılan Bütçe Komisyonunda önerge de verdik, 40 trilyona yakın bir teklifimiz oldu. Sonra, Kalkınma Bakanlığı "İsterseniz biz bunu size transfer olarak hemen aktaralım." dedi fakat dediğim gibi, Başbakanlık genelgesinin bu hâliyle, biz bir de Meclis

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 13

araştırma komisyonunun kurulduğunu duyunca “Önce bir araştırma komisyonu raporu gelsin, Meclis neyi tensip buyuruyor, talimatı ne şekilde, ona göre kullanalım.” dedik. Kalkınma Bakanlığından öyle bir söz aldık yani “40 trilyona yakın bir ödeneği istediğiniz zaman veririz.” diyorlar.

Mevsimlik tarım işçilerinin kapsamıyla ilgili Sayın Tüzel’in bir sorusu vardı. Zaten genelgede de bence tarif yani bizim Bakanlık olarak dört yıllık uygulamanın sonucunda mevsimlik gezici tarım işçisi... Çünkü, çok fazla açtık mı kapsamı, herkesin sorunlarını çözelim dediğimizde ciddi problemler oluyor, bu literatürde de böyle yani en kötü uygulama biçimi, en mağdur, en madun, işte “underclass” dediğimiz sınıf altı kesim bunlar. Kimler bunlar? Tarım işçisi, tarım işçisinin geçicisi, geçicinin de mevsimlik olanı. Yani, normal tarım işçilerinin sorunlarının hepsini ele alalım dersek, hakikaten bu “underclass” dediğimiz en alt seviyedeki mevsimlik gezici veya geçici tarım işçilerinin sorununu belki ıskalama riski söz konusu olabilir görebildiğimiz kadarıyla.

Sağlam istatistiki veriyle ilgili Sayın Vekilimiz “Bir sigorta primi, devlet bunları ödese...” Meclis böyle bir talepte bulunursa bunu maliyetiyle birlikte yüce Komisyona getiririz yani ne kadar maliyet olur, kamu bütçesine ne kadar yük getirir, gerisi zaten yüce heyetin takdididir.

İller bazında bir soru sorulmuştu yani “326 bin kişiye ulaştık.” diyorsunuz. Efendim, bu bizim tespitimiz değil. Şimdi, projede biz şöyle bir veri vermeyi zorunlu kılmiştık: Proje yapıyorsun, bu projeye kaç kişiye ulaşmayı öngörüyorsunuz? Bu, biraz hem projenin etkinliğini ölçebilmemiz yani nihayetinde kaynak aktaracağız hem de iyi kötü biraz sayıya ulaşalım yani kaç kişi var diye. Şimdi, valilik bize gönderiyor, diyor ki: “İşte, burada yol yapacağım mevsimlik tarım işçilerinin yerleşimi ile çalıştıkları güzergâh arasında ve burada yaklaşık 1.200 kişi çalışıyor.” Projede 1.200 gösteriyordu. Dolayısıyla, yıllar itibarıyla -bize valilikten gelen rakam bu 326 bin, yoksa bizim tespit ettiğimiz bir rakam değil- da her projenin dönem sonuna bakıyorduk, bu yıl ulaşımda 126 bin kişiye ulaşıp şeklinde bir proje tutarları üzerinden gidiyorduk.

Aracılarla ilgili bir soru vardı efendim. Bu araçların 180’i Adana’da, 1’i Adıyaman, 2 Afyonkarahisar, 6 Amasya, 14 Ankara, 1 Aydın, 13 Balıkesir, 1 Batman, 2 Bilecik, 70 Bursa, 50 Çanakkale, 2 Denizli, 6 Diyarbakır, 1 Edirne, 12 Eskişehir, 4 Gaziantep, 2 Giresun, 1 Hatay, 14 İzmir, 2 Kahramanmaraş, 3 Karaman, 1 Kırklareli, 47 Konya -51 olarak değişmiş o, tekrar bir değişiklik olmuş orada- 21 Manisa, 2 Mardin, 54 Mersin, 4 Sakarya, 87 Şanlıurfa, 3 Şırnak, 1’i de Tekirdağ’da izin alarak faaliyette bulunan araçlarımız bunlar.

ÖNDER MATLI (Bursa) – Toplam?

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – 647.

Göç edenler kalıcı olarak yerleşmek istiyor mu? Özellikle stratejik plan yaparken bu konu çok tartışılmıştı yani burada Emniyetin de görüşü alınmıştı çünkü bazen göç alan ile göç veren yani göçle gelen ile oradaki yerleşikler arasında sorun oluşabiliyor. Prefabrik ve çadırdır ısrar etmemizin nedeni de biraz oydu. Yani, bu insanlara zaten orada kalıcı konut yaparsak bir nevi burada yerleşmelerini teşvik etmiş oluruz. Hakikat, biz onlara kalıcı konut yapsaydık bile... Çünkü, yılın bir kısmında Adana’ya, Çukurova’ya pamuğa gidiyor, eylülde ondan önce Yozgat’a yola gidiyor, daha sonra Ordu’ya fındığa gidiyor, bunlar zaten yılın neredeyse sekiz dokuz ayı gezici oldukları için kalıcı konut yapsaydık bile yerleşmezlerdi. Şu ana kadar yerleşme ya da o vilayetlerde “Bunlar burada yerleşti...”, buna ilişkin Bakanlığa intikal eden bir sıkıntı ve şikâyet söz konusu değil.

“Altyapı harcamaları kemale erdi mi, onun için mi artık altyapı harcaması istenmiyor?” Bunu iddia edemeyiz çünkü prefabrik yaptık. Sonra, prefabriklerin bir kısmının tabii Van depremi nedeniyle Van’a aktarılmaya durumu söz konusu oldu. Altyapı harcaması dediğimiz Sayın Vekilim zaten orada yaptığımız ya bir prefabriktir, birkaç tane işte lavabodur, tuvalettir ama bazı şeyler vardı, Haymana’da karşılaşmıştık herhâlde, çok dağınık bir yerde, işte, taşlık bir yerde çadırlarını kuruyorlardı, greyderlerle orayı bir düzleştirme imkânımız oldu.

Çadırları veriyoruz, daha sonra bunlar işte tekrar çadır alıyorlar yani normalde zaten çadır üç yılda bir yenileniyor. Ama bunun sorumluluğu kimde? Sorumluluğu, tabii, o ildeki il özel idaresinde çünkü biz bütçeyi ona veriyoruz, o kendi bütçesinden harcıyor, aslında kendi demirbaş kaydına, taşınır kaydına kaydetmesi lazım. Mülkiye müfettişine de incelemelerinde bunu özellikle söyledik: Yani bunlar kaydedildi mi, edilmedi mi, heba oldu mu, ne oldular? Her yeri yenilemenin sorumluluğu varsa nihayetinde sorumluluk oradaki il özel idarenin ama dediğim gibi yani öyle çok büyük yatırımlar yaptık, artık burada yatırıma ihtiyaç yok... Görebildiğimiz kadarıyla bizim Şanlıurfa Siverek’te ve Karacadağ’da ciddi bir yol sorunumuz vardı, o yol sorununu çözdük. Evet, otuz-kırk yıllık bir yatırım ama geriye kalan, yatırım yaptığımız aslında Kalkınma Bakanlığının tanımladığı şekilde yıllık yatırım değil bunlar. Yani işte, orada bir yer düzleştiriyoruz, foseptik çukuru açıyoruz, geçici süreyle birkaç tane çamaşır makinesi falan temin ediyoruz, elektrik, bir jeneratör falan temin

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 14

ediyoruz, bazen hat çektiğimiz oluyor fakat bunların sorunları bitti. O yıl orada yerleşiyor, başka yıl başka yerde yerleştiği zaman tekrar bir yatırım ihtiyacı ortaya çıkıyor.

Sayın Vekilim, ücret güvencesiyle ilgili zaten bunların normalde bizim meri mevzuatımıza göre asgari ücretin altında çalıştırılmaması lazım ama doğasında bunlar kayıt dışı olduğu için Bakanlık olarak bir ek standart getirelim, ücret getirelim... Zaten kayıt dışı çalıştırılıyorlar, kayıt dışı çalıştırıldıkları için her hâlükârda –öyle tahmin ediyoruz- asgari ücretin altında çalıştırılıyorlar, iş saatlerine falan dikkat edilmiyor. Dolayısıyla, Bakanlık olarak zaten İş Kanunu'nda düzenleme yapmışız, asgari ücret diye bir standart getirmişiz, fazla çalışma saatlerini düzenlemişiz, ek çalışma saatleri, mesai saatleri düzenlenmiş ama bunun dışında yani şunu yapabiliriz belki: İşte, mülki idare amirleriyle görüşerek ya da o ildeki bizim İŞKUR il müdürlükleriyle tarlaya girin, buradaki... Zaten hepsi kayıt dışı, o zaman sektörü bu sefer çökertme riskiyle karşı karşıya kalabiliriz. Yani yüce Meclisin bu konuda bize bir yol göstermesi lazım yani bir şekilde bunu kaldırırız. İşte, jandarmayı gönderdik geçenlerde -Balıkesir'de herhâlde yaşanmıştı- Suriyelilerle bizim yerliler birlikte çalışıyor, hepsi mevsimlik, dolayısıyla hepsi kayıt dışı, hepsi sigortasız, öyle bir sıkıntı var. Kayıt dışı olduğu için, Sayın Vekilim, bir güvence de söz konusu değil.

Ordu'yla ilgili özellikle uygulama örneklerine yani orada çektiğimiz fotoğraf ve videoları Sayın Vekilim paylaşırım ama mesela barınmayla ilgili çok güzel 2,9 trilyonluk bir harcama yaptılar, eğitime iyi harcama yapıyorlardı. Gelen projeler bizim standartlara uygun olduğu için... Örnek Ordu dedim, Maraş'ın çok güzel uygulamaları vardı, Adana'nın vardı, Düzce'nin vardı, Urfa'nın güzel uygulamaları vardı, Yozgat iyiydi yani aslında çalıştığımız valiliklerin büyük bir kısmından güzel uygulamalar geldi ama zamanla artık yani özel idare kendi imkânlarıyla mı götürmeye çalıştı, yoksa ihtiyaç mı kalmadı, yıllar itibarıyla bir ödenek talebinde düşüş olduğu kesin. Bursa da çok iyi çalışmıştır Sayın Vekilim, projeler de iyiydi, istedikleri...

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Sayın Başkan da Bursalı...

BAŞKAN – Urfa Milletvekili biliyorsunuz şu anda.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Sayın Vekilim, iller itibarıyla istediniz. “Bu 96 trilyon hangi illere gitti?” Bizim elimizde bir tablo var, şahsen bunları size de takdim edeceğiz. Mesela Adana'ya 8,1 trilyon gitmişti. Sayın Vekilim şimdi Konya'yı soracak, hemen onu söyleyelim, Konya'ya 8,7 trilyon gitmişti. Yozgat 5,3 trilyondu, Ordu 3,5 trilyondu. İller itibarıyla hangi vilayet, hangi yıl ne kadar proje yaptı ve ne kadar ödenek verdik...

RAMAZAN KERİM ÖZKAN (Burdur) – Yıllara sari mesela 2011'de ne kadar gitmiş?

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Efendim, 2010 yılında 43 trilyon, 2011 yılında 23 trilyon, 2012 yılında 20 trilyon, 2013 yılında 7,7 trilyon, yıllar itibarıyla düştü Sayın Vekilim.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Dağıttırılım onları.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Tabii, hemen.

BAŞKAN – Sayın Müsteşarım, bunları bilgi notu olarak bütün milletvekillerimize elektronik ortamda...

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Burada var elimizde fotokopi olarak, Sayın Vekillerimize dağıtıyoruz.

Şimdi, müsaade buyursanız mevsimlik tarım işçilerinin sigortalılığıyla ilgili bizim Sigorta Primleri Genel Müdür Yardımcımız İsmail Yılmaz'ın açıklama yapmasını... Eğer müsaade buyursanız, konunun uzmanı.

BAŞKAN – Tabii, buyursunlar.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Teşekkür ederim efendim.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU SİGORTA PRİMLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI İSMAİL YILMAZ – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri; ben de yüce heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu kapsamda çalışan sigortalılarımız ya da çalışanlarımız bilindiği üzere 1/1/1984 ile 1/10/2008 arasında 2925 sayılı Kanun'a tabi çalışırken 1/10/2008'den itibaren bunlar 5510 sayılı Kanun'a eklenen Ek 5 maddesi kapsamında sigortalılıkları şu anda yapılmaya devam ediliyor. Biz buldukları yerdeki ilçe tarım müdürlükleri ya da muhtarlıkların bizim genelge ekindeki ek 11 formunun onaylanması neticesinde sosyal güvenlik merkezlerine müracaat ederek bunların sigortalılıklarını sağlıyoruz.

Şimdi, bu kapsamda yaklaşık tescil edilmiş 265.486 kişinin sigortalı olduğunu görüyoruz. Bunların en düşük prim oranlarını 303,85 lira, en yüksek prim oranlarını ise 1.975 TL olarak görüyoruz. Bunların kendi beyan etmiş oldukları gelire

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 15

göre prim ödeme yükümlülükleri var. Bunlar, 1/3/2011'den itibaren on sekiz günle başlayarak her yıl bir gün artırılarak devam etti ve bugün itibarıyla yirmi iki gün karşılığı prim ödeyerek otuz gün hizmet kazanmaktadırlar. Bunların prim oranları yüzde 34,5; yüzde 20'si uzun vadeli sigorta kollarına kesilen prim, yüzde 12,5'i genel sağlık sigortası primi, yüzde 2'si ise iş kazası ve meslek hastalığı primi.

"Şu anda primini ödeyen ne kadar kişi var?" diye bir soru geldi. Onlar şu an elimizde yok, daha sonra temin edebiliriz, ben istedim Sayın Başkanım. Yalnız 6552 sayılı Kanun kapsamında yapılandırmaya müracaat edenlerin yaklaşık 18.073 kişi olduğunu gördük, elimizdeki verilerde yaklaşık 49 milyon 765 bin lira bir tahakkuk oluştu, yapılandırma yapıldı ve bunların 7,7 milyon lirasının ise bugün itibarıyla tahsil edildiğini görüyoruz, bu kapsamda olanların. Tabii, biraz önce Sayın Müsteşarımız da bahsetti, bunların hepsi, bu 265 bin kişinin tamamına mevsimlik tarım işçisi diyemiyoruz çünkü bu şey açık olduğu için bu formları onaylatarak bir başka şekilde -az önce Sayın Vekilimin de ifade ettiği gibi- emekliliğine az kalanlar da bu kapsamda faydalanabiliyor ancak tabii, bunu bizim bire bir tespit etme şansımız yok çünkü ilçe tarım müdürlükleri veya tarım müdürlükleri, muhtarlıkların onaylamış olduğu yönetmelik ekindeki ek 11 formuyla biz bunların sigortalılıklarını sağlıyoruz. Tabii, burada esas olan şey, herhangi bir sosyal güvencelerinin olmaması yani kanunda 4/A, B, C kapsamında sigortalılıklarının olmaması, işte, 18 yaşını tamamlamış olmalı, şartlarımız var, bu şekilde biz bunların sigortalılıklarını sağlıyoruz.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Aslında bu mevsimlik tarım işçileriyle ilgili bugüne kadar yapılan mevzuatlarda gerek Başbakanlık gereği gerekse de araçlarla ilgili yönetmelik gezici tarım işçilerini hukuki anlamda diğer tarım işçilerinden aslında daha önde tutuyor. Mesela kendi köyünde, kendi ilçesinde mevsimlik olarak çalışan işçilerin sosyal güvenlikle ilgili, çalışmalarıyla ilgili, aldıkları ücretle ilgili mevzuatlarımızda hüküm bulunmamasına rağmen gezici mevsimlik işçilerde ise en azından bunlarla ilgili bir yönetmelik söz konusu. Az önce arkadaşlarımızın ve Vekilimiz Ramazan Bey'in bahsettiği gibi mesela aldıkları ücretlerle ilgili, ücret güvenceleri noktasında yönetmelikte şöyle bir husus var: Mesela bunların ücretleri asgari ücretin altında olamayacağı, ücretler kararlaştırılan ödeme biçimine göre işverence her işçinin kendisine ödeneceği belirtilmiş ve bildiğim kadarıyla bu yönetmelikte mutlaka gezici mevsimlik tarım işçilerinin araçlarla işverenler veya işçilerle direkt işveren arasında mutlaka bir sözleşme yapma mecburiyeti var. Bu, aslında ücretlerinin güvencesi açısından son derece önemli ama METİP Projesi'nin uygulanmasında illere, özel idarelere, valiliklere bırakılan inisiyatif gibi burada da işin takibi noktasında, kontrolü noktasında ve hesap sorulabilirlik noktasında bir müessesenin tam olarak işletilmemesinden dolayı uygulamayla ilgili problemler var. Yani tamam, böyle bir sözleşme var. Ama ücret ödenmediği zaman ne oluyor? Bu işler bankalar üzerinden mi ödenecek, elden mi ödenecek?

Özellikle bu gezici tarım işçilerinin, mevsimlik tarım işçilerinin en fazla olduğu ilin milletvekili olarak bir yıl içerisinde bize onlarca kez bu ücretlerle ilgili buldukları yerlerden -işte, Konya'dan arayan, Polatlı'dan arayan, Eskişehir'den arayan- ihtilaflardan dolayı bizim ilgili makamlar nezdinde müracaat etmemizi isteyen birçok vatandaşımız arıyor. Bu da mevzuatla ilgili hüküm bulunmasına rağmen uygulamayla ilgili ciddi sıkıntıların olduğunu bize ortaya koyuyor. İnaniyorum bu Komisyon çalışmalarımızın neticesinde hem mevcut mevzuatların güçlendirilmesi, boşlukların doldurulması -ki özel idarelerin kapanması başta olmak üzere- ilgili çözüm önerilerini inşallah hep birlikte bu sonuca, Komisyon raporuna dercetmiş olacağız.

Ben sayın Müsteşar Yardımcımıza çok teşekkür ediyorum, arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum katkılarından dolayı. Yarın inşallah Harran Üniversitemizde bu konuyla ilgili kurulan Araştırma Merkezi Başkanı Sayın Prof. Dr. Zeynep Şimşek Hoca'mızı yine ayrıntılı bir şekilde dinleyeceğiz.

Ben burada sözlerime son verirken son olarak Sayın Milletvekilimizin söz talebi var, onu kendisine veriyorum.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Hani Komisyonumuzun kurulmasına bir yandan da vesile olan bu Yalvaç kazasıyla ilgili yine kısa bir konuyu gündeme getireceğim. Sayın Müsteşarım "Bize adli, idari konularla ilgili intikal eden bir şey yok." dedi ama ben şunu söyleyeceğim: Yani bu eylem planını, stratejiyi çıkaran Bakanlığımız, Aracılık Yönetmeliği'ni çıkaran Bakanlığımız ama o faciada da gördük ki bunların hiçbirine uyulmamış yani Bakanlığın düzenlemelerine uyulmamış. Bir aracı var, komisyon almış. "Komisyon almak yasak." diyor yönetmelik, aracının yeterlilik belgesi yok yani bu konuda Bakanlığın bana göre en azından bir inceleme, hatta soruşturma açması gerekirdi. Yani orada kim görevini ihmal etti, kim denetlemedi? Yani İŞKUR'un ve valiliğin benim bildiğim kadarıyla denetim yetkisi var. Yani bu konularda ne yapıldı? Bakanlık olarak kendimiz harekete geçmeliydik yani bize bir şey intikal etmesini beklemekten ziyade biz bir şeyler yapmalıydık. Yani

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10/34) Giriş : Tarih : 21/01/2014 Stenograf : Kayıt: Araştırma Tarım Sayfa: 16

yönetmeliği çıkar, eylem planını çıkar, kimse uygulamıyor, uygulamayanın da bir hesap vermesi gerekiyor, orada sorumluluğu aramamız gerekirdi.

Ben son olarak Başkanım, sabrınıza sığınarak şunu ifade edeceğim: Biliyorsunuz Van depremiyle ilgili, Soma faciasıyla ilgili, hayatını kaybeden kardeşlerimize yönelik aylık bağlamayla ilgili, eş, çocuklara, anne-babalara aylık bağlamayla ilgili kolaylıklar getirildi, prim borçları silindi. Yine, şu anda Meclis gündeminde Ermenek'le ilgili, Ermenek faciasında hayatını kaybedenlerle ilgili aynı düzenleme yapılıyor. Yani burada Bakanlık olarak bir genel düzenleme yapmamız gerekmez mi? Şimdi, Akşehir'de de 18 kardeşimiz öldü, daha önce de başka yerlerde birçok kardeşimiz bu şekilde öldü. Yani depremde ölme ya da kömür ocağında ölmeyle bu şekilde ölme arasında fark ne? Sosyal Güvenlik Kanunu'nda genel bir düzenleme yapılması lazım eğer bu konuda doğru bir iş yapmamız gerekiyorsa. Oraya ver, oraya verme, şimdi, hakikaten Akşehir'deki aileleri çok yakinen bildiğim için çok mağdur durumdadılar. Yani onlara devlet olarak niye sahip çıkmıyoruz? Şimdi, Ermenek de benim kendi yaşadığım, büyüdüğüm yer, oradakine sahip çıkıyoruz, tamam, Allah razı olsun. Ama Akşehir'dekine niye sahip çıkmıyoruz ya da Adıyaman'dakine niye sahip çıkmıyoruz? Yani bu şekilde kapsayıcı bir düzenleme yapma ihtiyacı olduğu ortada.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Buyurun.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Şimdi, Sayın Başkanım, bu Yalvaç'ta kazada vefat edenler kayıt dışı oldukları için Bakanlık olarak Sosyal Güvenlik üzerinden bunlara bir maaş tahakkuk etme imkânımız yoktu. Soma'dan farklı ya da Ermenek'ten farklı ama yüce Meclis öyle bir düzenleme yaparsa, “Mevsimlik tarım işçilerine olası kazalarda bunlara emeklilik maaşları tahakkuk ettirilir.” şeklinde... Yani bir yasal düzenleme olmadan maaş veremiyoruz. Denetimle ilgili -dediğim gibi- yani burada bizim eylem planında mesela yol güvenliğinin sağlanması İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğüne verilmiş bir... Biz böyle bir eylem planı yapmıştık ama eylem planı Bakanlığın eylem planı olduğu için İçişleri Bakanlığı için bağlayıcı değil.

BAŞKAN – Sayın Bağlı, bu tür durumlarda herhangi bir müracaata gerek kalmadan Çalışma Bakanlığı direkt bununla ilgili iş müfettişlerini görevlendirmiyor mu bu tür durumlarda? Bir bu olayla ilgili değil, Türkiye'deki tüm kazalarla ilgili. Sonuçta insan vefat ettiği zaman sigortalı olup olmaması gerçeğiyle karşı karşıyayız doğal olarak. Bu konularda iş müfettişinin direkt görevlendirilip bu konularla ilgili bir inisiyatif alması gerekiyor.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Aracının komisyon aldığı herkes duydu. Bakanlık duymadı mı?

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI DR. MEHMET SELİM BAĞLI – Sayın Başkanım, maalesef yani bizim meri mevzuata göre orası bir trafik kazası.

BAŞKAN – Bununla ilgili anlaşılan Komisyonun yapması gerekenler var, sonuç oraya çıkıyor.

Çok teşekkür ediyoruz.

Yarın saat 10.00'da aynı salonda görüşmek üzere.

Kapanma Saati: 12.15